(૨૦)

પ્ર.૧ (અ) નીચેના શબ્દોના અર્થ લખીને ને તે કયા પાઠમાં આવે છે? **(૫)**

	જવાબ	પાઠ
૧. સુદિટ્ઠ	ભલી દષ્ટિથી	પ્રતિક્રમણના પાંચમા પાઠમાં
૨. ઓહાસણભિક્ખાએ	વિશિષ્ટ વસ્તુઓ માંગીને લેવા વડે	પ્રતિક્રમણના બીજા શ્રમણસૂત્રમાં
૩. સદ્દાણુવાએ	સાદ કરીને મર્યાદા બહારથી કોઈને બોલાવેલ હોય	દશમા વ્રતમાં
૪. વઈક્કમં	અપરાધ થયો હોય	પ્રતિક્રમણના ત્રીજા પાઠમાં
૫. સાવજ્જં	સાવદ્ય, પાપકારી	સામાયિકના છટ્ઠા પાઠમાં

(બ) નીચેના શબ્દોના મૂળ પાઠ લખીને ને તે કયા પાઠમાં આવે છે? **(૫)**

	જવાબ	પાઠ
૧. જાણી જોઈને	આકુટ્ટિ	પહેલા વ્રતમાં
૨. ચાર કાળ	ચાઉક્કાલં	પ્રતિક્રમણના ત્રીજા શ્રમણસૂત્રમાં
૩. પ્રકારના	વિહસ્સ	પ્રતિક્રમણના બીજા પાઠમાં
૪. હે ક્ષમાશ્રમણ	ખમાસમણો	પ્રતિક્રમણના ત્રીજા પાઠમાં
૫. સ્તુતિ કરાયેલા	અભિથુઆ	સામાયિકના પાંચમા પાઠમાં

(ક) બીજા કર્મગ્રંથના આધારે જવાબ લખો. **(૧૦)**

(૧) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. **(૫)**

૧. ચોથા ગુણસ્થાનના છેડે નામ કર્મની કેટલી અને કઈ કઈ પ્રકૃતિનો બંધ વિચ્છેદ? શા માટે? (૨)

જ. પાંચ. ઔદારિક શરીર, ઔદારિક આંગોપાંગ, મનુષ્ય ગતિ, મનુષ્યાનુપૂર્વી, વજ્રઋષભ નારાચ સંઘયણ આ પાંચ પ્રકૃતિનો બંધ વિચ્છેદ કારણ કે શ્રાવકને પાંચમું ગુણસ્થાન હોય છે. તે ગુણસ્થાને રહેલા મનુષ્ય, તિર્યંચની ગતિ નિશ્ચયે દેવની જ હોય.

૨. વ્યાખ્યા લખો. ઓઘ બંધ, બંધ વિચ્છેદ (૨)

જ. ઓઘ બંધ–ગુણસ્થાનક કે જીવાદિની વિવક્ષા કર્યા વગર સામાન્યથી બંધને લાયક ૧૨૦ પ્રકૃતિઓનું કહેવું તેને ઓઘ બંધ કહે છે.

બંધ વિચ્છેદ–જે ગુણસ્થાન પછીના કોઈપણ ગુણસ્થાને તે પ્રકૃતિ ન બંધાય, તે પ્રકૃતિનો બંધવિચ્છેદ કહે છે.

૩. કેવળી કેવળ જ્ઞાનાવરણીયનો બંધ કરે કે નહિ? શા માટે? (૧)

જ. ન કરે કારણ કે કેવળ જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષય કર્યો છે.

(૨) નીચેની પ્રકૃતિનો બંધ ક્યાં સુધી? બંધ વિચ્છેદ ક્યારે? **(૫)**

	બંધ	બંધ વિચ્છેદ
૧. ઔદારિક શરીર	૪ થા ગુણસ્થાન સુધી	૪ થા ગુણસ્થાનના છેડે
૨. અશાતા વેદનીય	૬ ટ્ઠા ગુણસ્થાન સુધી	૬ ટ્ઠા ગુણસ્થાનના છેડે
૩. થીણદ્ધિ નિદ્રા	૨ જા ગુણસ્થાનના સુધી	૨ જા ગુણસ્થાનના છેડે
૪. પરાઘાત નામ	૮ મા ગુણસ્થાનના છટ્ઠા ભાગ સુધી	૮ મા ગુણસ્થાનના ૬ ટ્ઠા ભાગના છેડે
૫. રતિ	૮ મા ગુણસ્થાનના ૭ મા ભાગ સુધી	૮ મા ગુણસ્થાનના છેડે

(૫)

પ્ર.૨ આચારાંગ સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. વ્યાખ્યા લખો. અણગાર, ગુણ, લોકની સંધિ. (૩)

જ. અણગાર – જે સરળ આચરણવાળો હોય, રત્નત્રયી રૂપ મોક્ષમાર્ગને પ્રાપ્ત હોય, જે અમાયી કપટરહિત હોય, તે જ અણગાર કહેવાય છે.
ગુણ – શબ્દ આદિ વિષય છે, તે જ સંસાર છે.
લોકની સંધિ – ધર્મ અનુષ્ઠાનના અપૂર્વ અવસરને જાણીને સાધક પ્રમાદ ન કરે.

૨. તુમં ચેવ તં સલ્લમાહટ્ટુ, જેણ સિયા તેણ નો સિયા । આ સૂત્ર સમજાવો. (૨)

જ. તે ભોગોની ઈચ્છારૂપ શલ્યનું સર્જન તમે સ્વયં કર્યું છે. જે ભોગ સામગ્રીથી તને સુખ થાય છે. તેનાથી સુખ નથી પણ થતું.

(૧૦)

પ્ર.૩ ઠાણાંગ સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. પુરુષ કથા કઈ કઈ છે?

જ. પુરુષોની જાતિની કથા, પુરુષો કુળની કથા, પુરુષોના રૂપની કથા, પુરુષોની નેપથ્ય કથા એટલે કે વેશની કથા.

૨. દેવ સન્નિપાત અને દેવ ઉત્કાલિકા એટલે શું? તે કેટલા છે?

જ. દેવ સન્નિપાત એટલે દેવોનું એક જગ્યાએ એકત્ર થવું. દેવ ઉત્કાલિકા એટલે દેવની કલકલરૂપ દુર્ષધ્વનિ. ૪.

૩. નરકનું અનાગમનનું ચોથું કારણ લખો.

જ. નરકમાં તત્કાળ ઉત્પન્ન થયેલ નૈરયિક શીઘ્ર મનુષ્યલોકમાં આવવાની ઈચ્છા કરે છે, પરંતુ નરકનું આયુષ્ય ક્ષય ન થવાથી, એને ન વેદવાથી, નિર્જરા ન થવાથી મનુષ્યલોકમાં આવી શક્તા નથી.

૪. ૪૫ લાખ યોજન લાંબા પહોળા સ્થાનના નામ લખો.

જ. ૧) પ્રથમ નરકનો સીમંતક નરકાવાસ ૨) સમયક્ષેત્ર એટલે અઢીદ્વીપ ૩) ઉડુ વિમાન–સૌધર્મ દેવલોકનો પ્રથમ પ્રસ્તટ (પાથડો) ૪) ઈષત્પ્રાગભારા નામની પૃથ્વી.

૫. આશીવિષના કેટલા પ્રકાર છે? મેંઢક જાતિના આશીવિષનો વિષય કેટલો છે?

જ. ચાર પ્રકારના. સંપૂર્ણ ભરતક્ષેત્ર પ્રમાણ ફેલાયેલા શરીરને પોતાના વિષથી વિષ પરિણત કરી શકે છે, પરંતુ હજી સુધી તેમ કોઈએ કર્યું નથી, કરતા નથી અને કરશે પણ નહિ.

(૧૦)

પ્ર.૪ જ્ઞાતાધર્મકથા સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. મહાબલ કુમારના માતા–પિતા–નગરીનું નામ લખો. તે નગરી ક્યાં આવેલી છે?

જ. માતા–ધારિણી, પિતા–બલ રાજા, નગરી–વીતશોકા. તે નગરી જંબૂદ્વીપના મહાવિદેહ ક્ષેત્રની સલિલાવતી વિજયમાં આવેલી છે.

૨. અભિચંદ્ર અને વૈશ્રવણ કયા રાજ્યમાં ઉત્પન્ન થયા? ત્યાં તેમનું નામ શું હતું?

જ. અભિચંદ્રનો જીવ કાશી દેશના શંખ નામના રાજા રૂપે ઉત્પન્ન થયો.
વૈશ્રવણનો જીવ પાંચાલ દેશના જિતશત્રુ નામના રાજા રૂપે ઉત્પન્ન થયો.

૩. ચંદ્રચ્છાય રાજા કોના તરફ આકર્ષિત થયા? અર્હન્નક આદિ વણિકોએ રાજાને શું કહ્યું?

જ. મલ્લિકુમારી તરફ આકર્ષિત થયા. હે સ્વામિન્ ! અમોએ કુંભ રાજાના ભવનમાં વિદેહ રાજાની શ્રેષ્ઠ કન્યા મલ્લિને આશ્ચર્યરૂપમાં જોઈ છે, તેવી બીજી કોઈ દેવકન્યા કે રાજકન્યા નથી.

૪. અનર્થનું કારણ શું બને છે?

જ. ઉગ્ર તપવાન, સંયમવાન અને ઉત્કૃષ્ટ ફળને મેળવનાર સાધક જીવ પણ જો સૂક્ષ્મ અને ધર્મ વિષયક પણ માયા કરે, તો એ માયા તેના માટે અનર્થનું કારણ બને છે.

૫. પ્રભાવતી દેવીએ કેટલા સ્વપ્ન જોયા? શું દોહદ ઉત્પન્ન થયો? કોણે પૂરો કર્યો? બાળકનું નામ શું પાડ્યું?

જ. ૧૪ મહાસ્વપ્ન. ત્રણ માસ પૂર્ણ થયા ત્યારે પુષ્પશય્યાનો દોહદ ઉત્પન્ન થયો. વ્યંતર દેવોએ પુષ્પો લાવીને પૂરો કર્યો. દોહદ અનુસાર બાળકનું નામ મલ્લિ પાડ્યું.

અથવા

પ્ર.૪ નિરયાવલિકા સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. અભયકુમારે પિતાને શું સાંત્વના આપી?

જ. હે તાત ! આપ ભગ્ન મનોરથ યાવત્ ચિંતિત ન રહો. હું એવો ઉપાય કરીશ કે જેથી મારી નાની માતા ચેલણા દેવીના દોહદની પૂર્તિ થઈ જાય.

૨. હાલમાં કાલકુમાર ક્યાં છે? તેમનું ભવિષ્ય શું છે?

જ. હાલ કાલકુમાર ચોથી પંકપ્રભા પૃથ્વીના હેમાભ નામક નરકવાસમાં છે. ત્યાંથી નીકળીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં આર્યકુળમાં જન્મ લેશે અને દઢ પ્રતિજ્ઞની જેમ સિદ્ધ, બુદ્ધ, મુક્ત થશે યાવત્ સર્વ દુઃખનો અંત કરશે.

૩. ચેટક અને કુણિક રાજાએ શેની રચના કરી?

જ. કોણિક રાજાએ ૩૩ હજાર હાથીઓ યાવત્ ૩૩ કરોડ સૈનિકોથી ગરુડ વ્યૂહની રચના કરી અને ચેટક રાજાએ ૫૭ હજાર હાથીઓ યાવત્ ૫૭ કરોડ પાયદળ સૈનિકો સાથે શટકની રચના કરી.

૪. રાજા શ્રેણિકે ક્યું વિષ પીધું? શા માટે?

જ. તાલપુટ કારણ કે કોણિકને કુહાડી લઈને પોતાના તરફ આવતો જોયો તો એમને એમ લાગ્યું કે આ કોણિક મને ક્યા મોતથી મારશે એ ડરથી વિષ પીધું.

૫. કોણ બોલે છે? કોને કહે છે? : ૧. રાજશ્રીનો ફળ ભોગવી રહ્યો છે – **પદ્માવતી દેવી વિચાર કરે છે.**

૨. આર્તધ્યાનથી યુક્ત રહીને ચિંતિત રહે છે – **અંગપરિચારિકાઓ શ્રેણિકને કહે છે.**

(૨૦)

પ્ર.૫ (અ) ઉપાસકદશાંગ સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (૧૦)

૧. ચૂલણીપિતા પાસે કેટલી સંપત્તિ હતી?

જ. ૮ કરોડ ધન નિધાન રૂપમાં, ૮ કરોડ ધન વ્યાપારમાં, ૮ કરોડ ધન ઘરવખરી રૂપમાં, ૧૦૦૦૦ ગાયોનું એક વ્રજ એવા આઠ વ્રજ હતા.

૨. ભદ્રા સાર્થવાહીએ ચૂલણીપિતાને શું કહ્યું?

જ. ભદ્રા સાર્થવાહીએ જ્યારે કોલાહલ સાંભળ્યો ત્યારે તે જ્યાં ચૂલણીપિતા શ્રમણોપાસક હતા ત્યાં આવ્યા અને ત્યાં આવીને કહ્યું, હે પુત્ર ! તું આ રીતે જોર જોરથી બૂમાબૂમ કેમ કરે છે?

અથવા

હે પુત્ર ! આવો કોઈ પુરુષ ન હતો યાવત્ તમારા નાના પુત્ર લાવીને માર્યો છે. આ તો કોઈ ઉપસર્ગ હતો એટલે જ તે આ ભયંકર દશ્ય જોયું છે અને તમારા વ્રત–નિયમ અને પૌષધ ખંડિત થયા છે. હે પુત્ર ! આ દોષસ્થાનની આલોચના કરો અને તપ–પ્રાયશ્ચિત્ત સ્વીકારો.

૩. દેવે નાના પુત્ર સાથે શું કર્યું?

જ. દેવે નાના પુત્રને મારવાની ધમકી આપી, તો પણ ચૂલણીપિતા નીડર રહ્યા તે દેવે તે નાના પુત્રને મારીને ઊકળતા રક્તમાંથી એના શરીરનું સિંચન કર્યું. ચૂલણીપિતાએ એ તીવ્ર વેદના સમભાવપૂર્વક સહન કરી.

૪. દેવે બીજીવાર ચૂલણીપિતાને શું કહ્યું?

જ. મોતને ઈચ્છવાવાળા ચૂલણીપિતા ! જો તું તારા વ્રતનો ભંગ નહિ કરે તો હું તારા વચલાપુત્રને ઘરેથી ઊંચકીને લઈ આવીશ અને તારા મોટા પુત્રની જેમ તારી સામે મારી નાંખીશ.

૫. કોણ બોલે છે અને કોને કહે છે? : ૧. અકાલમાં જ મૃત્યુને પ્રાપ્ત કરીશ – **દેવ ચૂલણીપિતાને કહે છે.**

૨. આ તો કોઈ ઉપસર્ગ હતો – **ભદ્રા સાર્થવાહી ચૂલણીપિતાને કહે છે.**

(બ) અંતગડ સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (૧૦)

૧. છ અણગારોએ છટ્ઠના પારણાના દિવસે અરિષ્ટનેમિને શું કહ્યું?

જ. હે ભગવાન ! આપની આજ્ઞા હોય તો આજે છટ્ઠના પારણે અમે છએ મુનિ ત્રણના સંઘાડામાં વિભાજન

થઈ મુનિઓના કલ્પ અનુસાર ભિક્ષા માટે દ્વારિકા નગરીમાં જઈએ.

૨. દેવકી પુત્રસંબંધી ચિંતાયુક્ત થઈ શું વિચારવા લાગ્યા?

જ. મેં આકૃતિ, વય, ક્રાંતિમાં એકસમાન યાવત્ નળકૂબેરની સમાન પુત્રોને જન્મ દીધા, પરંતુ સાત પુત્રોમાંથી કોઈપણ પુત્રની બાળક્રીડાનો અનુભવ નથી કર્યો. કૃષ્ણ પણ મારી પાસે ચરણવંદન માટે છ મહિને આવે છે.

૩. ગજસુકુમાર મુનિએ ..... તથા ..... તથા ..... ને ઘાત કરવાવાળા કર્મોનો નાશ થવાથી ..... પ્રવેશ કર્યો.

જ. શુભ પરિણામ, શુભ અધ્યવસાયો, આત્મા ગુણો, અપૂર્વકરણ.

૪. સોમાને જોઈને કૃષ્ણ વાસુદેવે પોતાના સેવકોને શું કહ્યું?

જ. હે દેવાનુપ્રિય ! તમે સોમિલ બ્રાહ્મણની પાસે જાઓ અને તેની પોતાની કન્યાની યાચના કરો. તત્પશ્ચાત્ એ સોમા કન્યાને કન્યાઓના અંતઃપુરમાં પહોંચાડી દો. તે ગજસુકુમારની ભાર્યા થશે.

૫. કોણ બોલે છે અને કોને કહે છે? : ૧. અકાળમાં જ પ્રાણહરણ કર્યા – **કૃષ્ણ વાસુદેવ અરિષ્ટનેમિને કહે છે.**

૨. આહાર–પાણી નથી મળતા શું? – **દેવકી રાણી ત્રીજા સંઘાડાને કહે છે.**

(૧૫)

પ્ર.૬ દશવૈકાલિક સૂત્રના આધારે જવાબ લખો.

(૧) નીચેની ગાથાઓ પૂર્ણ કરી ભાવાર્થ લખો. **(૯)**

૧. આયરિયપાયા ...... **પાના નં. ૮૧ ગાથા ૧૦**   ૨. મહાગરા ...... **પાના નં. ૮૩ ગાથા ૧૬**

૩. વિણએ ...... **પાના નં. ૯૭ ગાથા ૧**

(૨) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. **(૬)**

	જવાબ
૧. વૃક્ષમાંથી શું ઉત્પન્ન થાય છે?	**ફૂળ, ફળ અને રસ ઉત્પન્ન થાય છે.**
૨. આચાર્યની સેવા કરે છે તે કેવી રીતે વધે છે?	**પાણીથી સિંચેલા વૃક્ષની જેમ પ્રતિદિન વધે છે.**
૩. વિનયવંત શિષ્યને આ લોકમાં શું પ્રાપ્ત થાય છે?	**કીર્તિ, શ્રુતજ્ઞાન અને પ્રશંસાની પ્રાપ્તિ થાય છે.**
૪. કેવી ભાષા બોલવાની છે?	**હિત, મિત અને સાચી (સત્ય) ભાષા બોલવાની છે.**
૫. શેમાં સંતોષભાવ રાખવાનો છે?	**સંથારો, આસન, આહાર–પાણી વધારે મળતા હોય તેની અલ્પ ઈચ્છા રાખે, મૂર્ચ્છાભાવ ન રાખે.**
૬. સાધુ કોણ છે અને અસાધુ કોણ છે?	**વિનય આદિ ગુણો ધારણ કરવાથી સાધુ છે. અવિનય આદિ ગુણોથી અસાધુ છે.**

(૧૦)

પ્ર.૭ ભગવતી સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. પહેલી અને પાંચમી દયાનું સ્વરૂપ સમજાવો.

જ. ૧) સ્વદયા – તે પોતાના આત્માને પાપથી બચાવે.

૫) વ્યવહાર દયા – જેવી શ્રાવકને દયા પાળવા કહી છે તે સાચવે તે. ઘરના અનેક કામકાજ કરતા જતના રાખવી તે.

૨. જ્ઞાનાચારના ભેદના માત્ર નામ લખો. અર્થ નહિ.

જ. ૧) કાળ પ્રતિલેખના ૨) વિનય ૩) બહુમાન) ૪) ઉપધાન ૫) અનિન્હવ ૬) વ્યંજન ૭) અર્થ ૮) તદુભય.

૩. જ્ઞાન, વીર્ય, દ્રવ્ય અને યોગ આત્માના ગુણસ્થાન કેટલા અને કયા કયા?

જ. જ્ઞાન આત્મા – ૪ થી ૧૪ ગુણસ્થાન અને સિદ્ધ ભગવાન, વીર્ય આત્મા – ૧ થી ૧૪ ગુણસ્થાન, દ્રવ્ય આત્મા – ૧ થી ૧૪ ગુણસ્થાન અને સિદ્ધ ભગવાન અને યોગ – ૧ થી ૧૩ ગુણસ્થાન.

૪. નરક, તિર્યંચ, અરિહંત અને મિથ્યાત્વીને કેટલા અને કયા કયા આત્મા હોય?

જ. નરક અને તિર્યંચમાં – સાત આત્મા તે ચારિત્ર આત્મા વર્જીને.

અરિહંતમાં – સાત આત્મા તે કષાય આત્મા વર્જીને.

મિથ્યાત્વીમાં – છ આત્મા તે જ્ઞાન આત્મા અને ચારિત્ર આત્મા વર્જીને.

૫. યોગ, ઉપયોગ, દ્રવ્ય અને દર્શન આત્માનો અલ્પબહુત્વ લખો.

જ. સર્વથી થોડા યોગ આત્મા, તેથી ઉપયોગ, દ્રવ્ય આત્મા, દર્શન આત્મા પરસ્પર તુલ્ય અને વિશેષાધિક.

(૧૦)

પ્ર.૮ પન્નવણા સૂત્રના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. સચેત આદિ યોનિનો અલ્પબહુત્વ લખો.

જ. સર્વથી થોડા મિશ્ર યોનિવાળા, તેથી અચેત યોનિવાળા અસંખ્યાતગુણા, તેથી અયોનિવાળા અનંતગુણા, તેથી સચેત યોનિવાળા અનંતગુણા.

૨. સ્વસ્થાન અને સમુદ્ઘાત એટલે શું?

જ. સ્વસ્થાન એટલે શરીરસ્થ રહેવું. જ્યારે ઉપપાત, સમુદ્ઘાત આદિ અવસ્થા ન હોય તે.
સમુદ્ઘાત એટલે આત્મપ્રદેશોમાં વેદના આદિની પ્રબળતાથી વિશેષ પ્રકારનું સ્પંદન તે.

૩. જેનું સ્વસ્થાન સંપૂર્ણ લોકમાં હોય તેનો ઉપપાત અને સમુદ્ઘાત ક્યાં હોય? તેમાં જીવના ભેદ કેટલા? કયા?

જ. ઉપપાત અને સમુદ્ઘાત – સંપૂર્ણ લોકમાં.
પાંચ સૂક્ષ્મ સ્થાવરના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ ૧૦ ભેદ.

૪. કઈ યોનિવાળાને સંતાન ન થાય? શલાકા પુરુષની માતાને કઈ યોનિ હોય? તેની વ્યાખ્યા લખો.

જ. શંખાવર્ત યોનિવાળા. કાચબાના આકારે.
કચ્છા (કર્મોન્નત) – કાચબાના પીઠની જેમ ઉપસેલી.

૫. ચોથી અને સાતમી નરકમાં કઈ કઈ યોનિવાળા જીવ હોય?

જ. ચોથી નરકમાં શીતયોનિવાળા ઘણા અને ઉષ્ણયોનિવાળા થોડા, અચેત યોનિ.
સાતમી નરકમાં મહાઉષ્ણયોનિવાળા, અચેત યોનિ.

જય – જિનેન્દ્ર